

КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПРИ ВИВЧЕННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ СТУДЕНТІВ-РЕАБІЛІТОЛОГІВ

Компанець Н. М.

ВСТУП

У реаліях сьогодення впровадження професійно-орієнтованого навчання англійської мови у вищих освітніх закладах для реабілітологів обумовлено стрімким зростанням соціального замовлення висококваліфікованих фахівців-реабілітологів, які володіють англійською мовою, та готові до міжнародної комунікації та співробітництва.

Проте, не зважаючи на важливість англійської компетентності при підготовці майбутніх реабілітологів, її роль у процесі професійного навчання все ще повністю не розкрита. Актуальність питання формування компетентності у студентів-реабілітологів обумовлюється тим, що незважаючи на існування корпусу досліджень із навчання англійської професійної компетентності, наявні суперечності між: зростанням вимог до фахової підготовки реабілітологів у контексті інтеграції України до світового співтовариства і недостатньою зорієнтованістю вітчизняних вищих навчальних закладів на міжнародні стандарти; об'єктивною потребою співтовариства реабілітологів у ефективній підготовці майбутніх спеціалістів до професійного іншомовного спілкування та недостатнім рівнем методичного забезпечення цього процесу.

Тому основною метою при вивченні англійської мови для професійної підготовки мають бути формування у студентів-реабілітологів англійської професійно-спрямованої компетентності, зокрема оволодіння знаннями про системну організацію англійської мови та закономірності її функціонування в сфері реабілітології; зростання аудитивних навичок для покращення комунікативної компетентності; розвиток лінгвістичної та граматичної компетентності, зокрема знання лексичних та граматичних засобів мови та здатність їх використовувати в умовах професійної діяльності. Саме ці аспекти у будуть розглянуті у представлених матеріалах.

1. Поняття іншомовної комунікативної компетентності

Компетентність – це цілісна якість особистості, яка, базуючись на знаннях, уміннях, навичках, досвіді й особистісних якостях, відображає

прагнення, готовність і здатність вирішувати проблеми та розв'язувати завдання реальної практичної діяльності. Особистість бере на себе відповідальність за ефективність своєї роботи, подає її через призму власної системи цінностей. Індивідуальне ставлення суб'єктивує компетенції, що впливає на предмет і результат діяльності. Таким чином, компетентність виявляється в успішно реалізованій компетенції у певній значимій для особистості діяльності¹.

Компетенції – відчужена від суб'єкта, наперед задана соціальна норма (вимога) до освітньої підготовки студента, необхідна для його якісної продуктивної діяльності в певній сфері, тобто соціально закріплений результат².

Тобто, аналізуючи терміни, під компетенцією студента-реабілітолога слід розуміти задану вимогу, норму його освітньої підготовки, а компетентність – як його реально сформовані особистісні якості та мінімальний досвід практичної діяльності.

Ключові компетентності, яким властиві поліфункціональність, міждисциплінарність, багатокомпонентність, спрямування на формування критичного мислення, рефлексії, визначення власної позиції є інтегральною характеристикою якості підготовки студентів до майбутньої фахової діяльності. Вони характеризують їх здатність до осмисленого використання знань, умінь, навичок, ставлень до кола професійних завдань. Досягнення найвищого рівня розвитку професійної компетентності випускника вищого навчального закладу є головним завданням сучасної освіти³.

Основні ознаки ключових компетентностей характеризуються таким чином:

- поліфункціональність: дають можливість вирішувати різноманітні проблеми в різних царинах особистого й суспільного життя;
- надпредметність і міждисциплінарність: застосовні не тільки у вищих навчальних закладах, ай в інших галузях життєдіяльності;
- багатовимірність: охоплюють знання, розумові процеси, інтелектуальні, навчальні та практичні вміння, творчі здібності, стратегії, технології, процедури, емоції, оцінку тощо;

¹ Марущак О. М. Поняття компетентності у педагогічній діяльності. *Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки «Полісся»*. 2016. № 11. С. 107.

² Від редакційної колегії. *Енциклопедія освіти* / гол. ред. Василь Кремень – Київ : Юрінком Інтер, 2008. С. 409.

³ Матеріали Міжвузівської науково-практичної конференції «*Впровадження компетентнісного підходу у процесі підготовки майбутніх фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «молодший спеціаліст»* : зб. наук. пр. / Редкол.: С. І. Михайлов (голова) та ін. Ірпінь, 2018. С. 52

- забезпечують широку сферу розвитку особистості – її логічного, творчого та критичного мислення, самопізнання, самовизначення, самооцінки, самовиховання та інше⁴.

Е. Ф. Зеєр визначає комунікативну компетентність як складну особистісну характеристику, що включає комунікативні здібності та вміння, психологічні знання в галузі спілкування, властивості особистості, психологічні стани, що супроводжують процес спілкування⁵.

А. В. Шелудякова трактує комунікативну компетентність «як інтегративний особистісний ресурс, який забезпечує успішність комунікативної діяльності»⁶.

Комунікативна компетентність, на думку Н. В. Чепелева, формується в умовах безпосередньої взаємодії і в результаті вона стає результатом досвіду спілкування для людей⁷. Цей досвід набувається не тільки в процесі безпосередньої взаємодії, а й опосередковано, зокрема через читання літератури, відвідування театру, перегляд кінофільмів, у тому числі людина отримує інформацію про характер комунікативних ситуацій. У процесі освоєння комунікативних ситуацій людина отримує досвід спілкування у вигляді словесних та візуальних форм.

Іншомовна компетентність – це комплекс знань, умінь, навичок, які дозволяють успішно використовувати іноземну мову як у професійній діяльності, так і для самоосвіти і саморозвитку особистості. Іншомовна компетентність забезпечує певний культурний рівень усного і писемного мовлення та невербальної мовленнєвої поведінки⁸.

При вивченні теми компетентності у реабілітологів під час навчання англійської мови потрібно звернути велику увагу на іншомовну професійну комунікативну компетентність, що є значною частиною даного питання. Іншомовна комунікативна компетентність є комплексним особистісним ресурсом, що забезпечує можливість

⁴ Пометун. О. І. Компетентнісний підхід – найважливіший орієнтир розвитку сучасної освіти. *Рідна школа*. 2005. Січень. С. 66

⁵ Зеєр. Психологія професій : навч. посібник для студ. вузів. Москва : Академ. проєкт, 2003. С. 38

⁶ Шелудякова А. В. Диагностика коммуникативной компетентности студентов вузов. *Вестник ЧГПУ имени И. Я. Яковлева*. 2011. № 1. С. 185.

⁷ Чепелева Н. В. Становлення професійної компетентності в системі вузівської підготовки практичних психологів. *Гнозис*. 1998. С. 55.

⁸ Кухта І. В. Іншомовна компетентність у контексті формування комунікативної культури студентів у процесі вивчення іноземної мови. *Гуманізм та освіта*. 2018. URL: <http://conf.vntu.edu.ua/humed/2008/txt/Kuchta.php>

ефективної взаємодії у процесі застосування іноземної мови як засобу вирішення професійних завдань⁹.

Дослідники вважають, що комунікативна компетентність реалізується у виконанні різних видів мовленнєвої діяльності (сприймання, продукція, інтеракція або медіація) і складається з трьох компонентів: лінгвістичного, соціолінгвістичного і прагматичного. Лінгвістичний компонент включає фонологічні, лексичні, граматичні знання та вміння. Соціолінгвістичний компонент, що визначається соціокультурними умовами використання мови, являє собою сполучну ланку між комунікативною та іншими компонентами. Прагматичний компонент окрім інших компетентностей включає екстралінгвістичні елементи, що забезпечують спілкування (міміка, жестикуляція та ін.)¹⁰.

Розкриваючи зміст поняття «іношомовна комунікативна компетентність», потрібно також звернути увагу й на інше поняття як «професійна компетентність», адже ці два поняття досить тісно пов'язані між собою, і навіть більше, іношомовна компетентність є частиною, що входить до структури професійної компетентності.

Іношомовну професійну комунікативну компетентність визначають як здатність встановлювати й підтримувати професійні контакти з людьми іношомовного середовища¹¹. З метою формування англійської професійної компетентності необхідно розвинути навички усної та письмової комунікації, а саме – комунікативну компетентність, що реалізується завдяки виконанню таких видів мовної діяльності, як говоріння, лист, аудіювання та читання тексту. Однак слід пам'ятати, що зазначені вище види мовної діяльності не існують у чистому вигляді, а тісно пов'язані між собою. За допомогою читання, перекладу, обговорення, усного та письмового аналізу, вправ на закріплення матеріалу та перекладу професійного тексту можна забезпечити формування видів мовної діяльності на практичних заняттях з англійської мови з професійного спрямування. Однак для того, щоб ефективно сприймати та виробляти інформацію, студентам необхідні когнітивні, семантичні, лінгвістичні та фонетичні вміння. За допомогою професійного тексту можна забезпечити розвиток та тренування цих умінь шляхом ідентифікації, розуміння та інтерпретації

⁹ Панасенко Г. О., Акопян Г. Особливості професійно орієнтованого навчання іноземних мов студентів у немовних ВНЗ. *Рідна школа*. 2010. № 1. С. 32.

¹⁰ Hutmacher W. Key competencies for Europe. Report of the Symposium Berne, Switzerland. 1997. P. 29.

¹¹ Бреус О. Д. Шляхи формування іношомовної професійної комунікативної компетентності студентів медичних коледжів у процесі викладання англійської мови. *Young Scientist*. 2017. № 7. С. 264.

тексту при читанні та організації, формулювання та вироблення його під час перекладу або перекладу¹².

У розумінні всіх складових компонентів комунікативної компетентності та механізму їхньої взаємодії не існує єдності. Іншомовна комунікативна компетентність має складну багатокомпонентну структуру. Відповідно до моделі, запропонованої у документі Ради Європи (1997), комунікативна компетентність складається з трьох компонентів: лінгвістичного, соціолінгвістичного та прагматичного¹³.

У межах лінгвістичної компетентності виділяються такі компетентності:

- лексична (знання словникового складу мови, що включає лексичні та граматичні елементи та здатність їх використання в мові (фразеологізми, стійкі поєднання, закриті тематичні групи слів));

- граматична (знання граматичних елементів та вміння їх використовувати в мові; здатність розуміти та виражати певний зміст, оформляючи його у вигляді фраз та пропозицій, побудованих за правилами даної мови);

- семантична (знання можливих способів вираження певного значення та вміння їх використовувати);

- фонологічна (уміння сприймати та відтворювати звукові єдності мови, фонетичну організацію слів, просодіку, фонетичну редукцію);

- орфографічна (знання символів, що використовуються при створенні письмового тексту, а також уміння їх розпізнавати та зображати на листі);

- орфоепічна (знання правил правопису, вміння користуватися словником, вміння визначити за контекстом значення слова)¹⁴.

У соціолінгвістичну компетентність входять знання та вміння, необхідні для ефективного використання мови у соціальному контексті, а саме:

- лінгвістичні маркери соціальних відносин (вибір та використання формул вітання, форм спілкування, вміння вести діалог);

- правила ввічливості (поняття «позитивна» та «негативна» ввічливість, адекватне використання формул мовного етикету);

- прислів'я, приказки, ідіоми;

¹² Белкин А. С. Педагогические ситуации успеха. *Москва : ИП*, 1993. С. 67.

¹³ Загальноєвропейські компетенції з володіння іноземною мовою: вивчення, навчання, оцінка / Рада Європи. Департамент з мовної політики. Страсбург, 2001.

¹⁴ Жетписбаева Б. А., Шайхызада Ж. Г., Костина Е. А. Компоненты иноязычной профессионально-коммуникативной компетенции студентов неязыковых специальностей. *Вестник КартУ*. 2015. URL: <https://articlekz.com/article/11919>

- реєстри спілкування (офіційний, розмовний, інтимний, урочистий, нейтральний);

- діалект та акцент (здатність розпізнавати мовні особливості людини з погляду її соціальної приналежності, місця проживання, походження, роду занять)¹⁵.

Прагматична компетентність включає:

- дискурсивну (знання правил побудови висловлювань, їх об'єднання у текст);

- функціональну (використання усних та письмових висловлювань для виконання різних комунікативних функцій);

- компетентність схематичної побудови мови (уміння послідовно будувати висловлювання відповідно до схем взаємодії)¹⁶.

Таким чином, лінгвістичний компонент включає фонологічні, лексичні, граматичні знання та вміння. Соціолінгвістичний компонент, що визначається соціокультурними умовами використання мови, є сполучною ланкою між комунікативною та іншими компетентностями. Прагматичний компонент, крім загальних компетентностей, включає екстралінгвістичні елементи, що забезпечують спілкування (міміка, жестикуляція та ін.).

У контексті загальноєвропейських компетентностей володіння іноземною мовою в іншомовній комунікативній компетентності зарубіжні дослідники виділяють від трьох до шести базових компонентів. Ян Ван Ек виділяє такі компоненти, як лінгвістичний, соціокультурний, соціолінгвістичний, стратегічний, дискурсивний, соціальний. Чотири компоненти описує Дж. Савіньон: граматичний, соціолінгвістичний, компенсаторний та компетентність мовної стратегії¹⁷.

В. В.Сафонова виділяє такі компоненти іншомовної комунікативної компетентності: мовна (граматична, лінгвістична); мовленнєва (прагматична, стратегічна, дискурсивна); соціокультурна (соціолінгвістична, лінгвокраїнознавча) компетентність¹⁸. Дані компоненти найбільш повно відображають зміст іншомовної комунікативної компетентності та відповідають цілям навчання іноземної мови у немовному вузі. Ефективність та результативність роботи з формування

¹⁵ Жетписбаева Б. А., Шайхызада Ж. Г., Костина Е. А. Компоненты иноязычной профессионально-коммуникативной компетенции студентов неязыковых специальностей. *Вестник КарГУ*. 2015. URL: <https://articlekz.com/article/11919>

¹⁶ Ibid.

¹⁷ Savignon S. J. *Communicative Competence: Theory and Classroom Practice*. USA : McGraw-Hill, 1997. P. 105.

¹⁸ Сафонова В. В. Социокультурный подход к обучению иностранному языку как специальности : автореф. дис. ... докт. пед. наук. Москва, 1993. С. 37.

іншомовної компетентності майбутнього фахівця визначаються рівнем сформованості перелічених компонентів.

У формуванні іншомовної професійної комунікативної компетентності студентів-реабілітологів у вищих навчальних закладів у процесі викладання англійської мови необхідно враховувати:

- мовну (лінгвістичну) компетентність, яка передбачає систему знань, умінь і навичок здійснювати іншомовну комунікацію в типових ситуаціях професійної сфери спілкування в галузі медицини; читати і розуміти професійну літературу;

- соціокультурну компетентність, яка включає фонові знання (сукупність відомостей про особливості функціонування медичної галузі країни, мова якої вивчається);

- професійну компетентність, яка передбачає вміння та навички знаходження і оперування іншомовною професійно значущою інформацією в галузі медицини, знання фахової медичної та клінічної лексики, вміння читати й виділяти основне зі спеціалізованих текстів¹⁹.

На основі проведеного аналізу методичної літератури щодо професійно орієнтованого навчання, було виділено такі основні компоненти англійської професійно орієнтованої комунікативної компетентності майбутніх реабілітологів: лінгвістичний, психологічний, професійний, прагматичний, соціокультурний та стратегічний²⁰.

2. Аудитивна компетентність

У реальній комунікації чотири види мовленнєвої діяльності розподілено наступним чином: аудіювання – 42%, говоріння – 32%, читання – 15%, письмо – 11%²¹. Так, аудіювання відіграє провідну роль у спілкуванні, виконуючи, крім основної (комунікативної) функції, допоміжні: стимулює мовленнєву й навчальну діяльність студентів, підвищує ефективність зворотного зв'язку та самоконтроль.

Актуальність питання формування навичок аудіювання у студентів-реабілітологів у контексті компетентнісного підходу обумовлюється тим, що незважаючи на існування корпусу досліджень із навчання аудіювання, наявні суперечності між: зростанням вимог до фахової

¹⁹ Бреус О. Д. Шляхи формування іншомовної професійної комунікативної компетентності студентів медичних коледжів у процесі викладання англійської мови. *Young Scientist*. 2017. № 7. С. 264.

²⁰ Крисак Л. В. Шляхи формування англійської професійно орієнтованої комунікативної компетентності майбутніх лікарів. *Острозька академія*. 2015. URL: <https://naub.oa.edu.ua/2015/2015/шляхи-формування-англійської-профес/>

²¹ Федорова О. А. Формування аудитивних умінь іноземних слухачів підготовчого відділення у процесі навчання української мови : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Івано-Франківськ, 2016. С. 5.

підготовки реабілітологів у контексті інтеграції України до світового співтовариства і недостатньою зорієнтованістю вітчизняних вищих навчальних закладів на міжнародні стандарти; об'єктивною потребою медичного співтовариства у ефективній підготовці майбутніх реабілітологів до професійного іншомовного спілкування та недостатнім рівнем методичного забезпечення цього процесу. Аудіювання являється найбільш складним видом мовленнєвої діяльності, особливо це стосується відношення професійно-орієнтованого аудіювання в умовах мінімальної кількості аудиторного часу. Тому під час розгляду комунікативної компетентності потрібно приділити увагу розвитку аудитивної компетентності у студентів-реабітологів.

Під іншомовною аудитивною компетентністю розуміється готовність до сприйняття іншомовної мови та здатність до розуміння змістового аудіюваного повідомлення, залежно від мети навчання²².

Існують такі компоненти англomовної аудитивної компетентності:

1) лінгвістичний, що включає мовленнєвий та мовний матеріал (лексик-граматичні навички) студентів;

2) змістовий, що характеризується розумінням сенсу інформації, що прослуховується, при наявності невідомих лексичних одиниць; вміння розуміти сенс сказаного один раз; сприймати мову у нормальному темпі;

3) когнітивний, направлений на отримання і закріплення нових знань лінгвістичного плану, а також процес сприйняття та розуміння прослуханого тексту;

4) психологічний, що визначається об'ємом довготривалої і оперативної пам'яті; пізнання і зв'язання усної інформації; осмислення повідомлення; вироблення фонематичного та інтонаційного слуху; розвиток мовленнєвої антиципації і об'єму слухової пам'яті;

5) критеріально-оцінний компонент²³.

Аудіювання – це активний розумовий процес, спрямований на сприйняття впізнавання та розуміння нових мовних повідомлень, що передбачає творче комбінування навичок та їх активне застосування відповідно до ситуації²⁴.

²² Прокопьева С. И. Развитие иноязычной аудитивной компетенции студентов неязыкового вуза. *Профессиональное образование*. 2020. № 2. С. 95.

²³ Прокопьева С. И. Иноязычная аудитивная компетенция как дидактическая категория обучения иностранному языку. *Электронный научно-образовательный вестник «Здоровье и образование в XXI веке»*. 2017. № 11. С. 55–57. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/inoazychnaya-auditivnaya-kompetentsiya-kak-didakticheskaya-kategoriya-obucheniya-inostrannomu-yazyku/viewer>

²⁴ Мезенцева Е. А. Аудирование – один из главных компонентов обучения иностранному языку. *Молодой учёный*. 2015. № 20. С. 472.

Аудіювання – це складний процес, визначальними характеристиками якого вважаються наступні: реактивний і рецептивний вид мовленнєвої діяльності, що реалізує усне безпосереднє спілкування; має внутрішню, невиражену форму перебігу, яка базується на певних психічних процесах; предметом аудіювання є чужа думка, яка закодована в аудіо повідомленні та яку потрібно розпізнати; продуктом аудіювання є умовивід; результатом аудіювання є розуміння сприйнятого повідомлення і відповідна мовленнєва та немовленнєва поведінка²⁵.

Визначальними рисами аудіювання як виду мовленнєвої діяльності в методиці навчання іноземних мов вважаються такі:

1. За характером мовленнєвого спілкування аудіювання, як і говоріння, відноситься до видів мовленнєвої діяльності, що реалізують усне безпосереднє спілкування (хоча інформація може передаватись і технічними засобами), і через це протистоїть читанню і писемному мовленню, які реалізують спілкування, опосередковане письмом.

2. За своєю роллю у процесі спілкування аудіювання є реактивним видом мовленнєвої діяльності, так само, як і читання.

3. За спрямованістю на прийомі видачу мовленнєвої інформації аудіювання, як і читання, є рецептивним видом мовленнєвої діяльності.

4. Форма перебігу процесу аудіювання – внутрішня, невиражена, на відміну від говоріння і письма, які актуалізуються у зовнішньому плані. Основою внутрішнього механізму аудіювання є такі психічні процеси, як сприйняття на слух, увага, розпізнавання та зіставлення мовних засобів, їх ідентифікація, осмислення, антиципація, групування, узагальнення, утримання в пам'яті, умовивід, тобто відтворення чужої думки та адекватна на неї реакція. Отже, предметом аудіювання є чужа думка, яка закодована в аудіотексті і яку належить розпізнати.

5. Продуктом аудіювання є умовивід, результатом – розуміння сприйнятого смислового змісту і власна мовленнєва та немовленнєва поведінка²⁶.

Етап навчання аудіювання на рівні цілого тексту передбачає дії, за допомогою яких досягається:

– розуміння зв'язного (монологічного) мовлення, побудованого на повністю знайомому матеріалі, шляхом членування тексту на смислові

²⁵ Бігич О. Б. Методика формування іншомовної компетентності в аудіюванні. *Київський національний лінгвістичний університет*. 2012. № 2. С. 19.

²⁶ Ніколаєва С. Ю., Бадаянц С. Ю. Практикум з методики викладання іно-земних мов у вищих навчальних закладах : посібник для студентів. Київ : Ленвіт, 2001. С. 132.

частини або виділення інформаційних точок; реакція на почуте – невербальна (дії, символи, тощо);

– розуміння повідомлення з незнайомим мовним матеріалом; реакція на почуте – невербальна або вербальна як у процесі слухання, так і після нього;

– розуміння діалогічного тексту, побудованого на знайомому матеріалі, із завданням на виявлення кількості учасників бесіди, їх характеристик; реакція вербальна або у вигляді відповіді на запитання, тесту множинного вибору і т.п.;

– розуміння зв'язного тексту, що містить деякі незнайомі елементи: слова, словосполучення, прозначення яких можна здогадатися на підставі співзвучності з рідною мовою (опора на здогадку, мовний досвід); розуміння можна перевірити за допомогою тесту множинного вибору, відповідей на запитання і т. п.;

– розуміння зв'язного тексту з деякими незнайомими елементами, але здогадка про їх значення здійснюється за формальними ознаками з опорою на знання та асоціативні зв'язки в іноземній мові;

– розуміння зв'язного тексту з наявними незнайомими елементами; здогадка про їх значення здійснюється за контекстом, з опорою на смислові зв'язки;

– розуміння зв'язного тексту, побудованого переважно на незнайомому матеріалі, але з виділенням спеціальних перешкод з метою подолання їх шляхом перепитувань, прохання уточнити сказане і т. д.²⁷.

Для подолання труднощів студентів необхідно вчити звертати увагу на різноманітні опори та орієнтири в межах мовленнєвого повідомлення, зокрема²⁸: збільшення тривалості пауз між смисловими частинами; представлені в тексті контрастні мовні параметри, наголос і мелодика; момент логічного випередження; вербальні зорові та комбіновані звуко-зорові опори. В методичному плані формування аудитивної компетентності є спеціально організованою програмою дій з аудіотекстом, яку складають дві підсистеми: вправи для формування мовленнєвих навичок аудіювання (фонетичних, лексичних, граматичних та розвитку мовленнєвих механізмів) і вправи для розвитку мовленнєвих умінь аудіювання (вправи, що готують до

²⁷ М. І. Бобак, М. Л. Кушик, І. А. Прокоп та ін. Аудитивна компетенція як один із видів комунікативної діяльності при вивченні англійської мови. *Медична освіта*. 2011. № 4. С. 85

²⁸ Шимків І. В. Аудіювання як вид іншомовної мовленнєвої діяльності. *Наукові записки*. 2015. № 2. С. 89.

аудіювання текстів, та вправи в аудіюванні текстів)²⁹. Розвиток аудитивних навичок сприяє формуванню автоматизованих складників аудіювання, що скорочує впізнавання й ідентифікацію мовленнєвих сигналів до рівня симультанного впізнавання. Навчальним матеріалом тут виступають мовленнєві одиниці різних рівнів: словоформи, словосполучення, фрази; понадфразові єдності; текст. Способи контролю рівня сформованості аудитивної компетентності поділяються на невербальні та вербальні³⁰.

Розвиток технологій і мережа Інтернет пропонують викладачеві іноземної мови арсенал технічних засобів навчання – веб-сайти, електронна пошта, електронні енциклопедії, блоги, вікі, подкасти, вебінари та відео конференції.

Мультимедіа є інформаційною технологією, що являє собою сукупність прийомів і методів обробки, зберігання та передавання аудіовізуальної інформації. Вона поєднує в одному програмному продукті текст, графіку, аудіо- і відеоінформацію, анімацію. Мультимедійні технології надають студентам вибір способів самостійного опрацювання навчального матеріалу і його подальшого представлення (презентації, відео, використання інтернет-ресурсів, підготовка проектів тощо)³¹.

Подкаст (від англ. iPod та broadcast) – це цифровий аудіо/відео файл, розміщений у мережі Інтернет у вільному доступі для користувачів, які мають можливість прослуховувати його за допомогою портативного програвача MP3, персонального комп'ютера, мобільного телефону тощо. Подкастинг (podcasting) – спосіб поширення звукової або відеоінформації в Інтернеті³². Як правило, подкасти мають певну тематику і періодичність видання. Дидактичний потенціал подкасту базується на основних технічних і дидактичних характеристиках цієї технології³³, а саме: актуальність, автентичність, компетентність у галузі медіа, автономність, багатоканальне сприйняття, продуктивність, мобільність технічного засобу, багатофункціональність,

²⁹ Бігич О. Б. Методика формування іншомовної компетентності в аудіюванні. *Київський національний лінгвістичний університет*. 2012. № 2. С. 25.

³⁰ Ibid. С. 28.

³¹ Крюкова Є. С., Павлович А. В. Використання сучасних технологій у вивченні іноземної мови. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2019. № 62. С. 56.

³² Бобак М. І., Кушик М. Л., Прокоп І. А. та ін. Аудитивна компетенція як один із видів комунікативної діяльності при вивченні англійської мови. *Медична освіта*. 2011. № 4. С. 86.

³³ Кардашова Н. В. Англomовний подкаст як засіб формування компетентності в аудіюванні студентів мовних спеціальностей. *Вісник КНЛУ*. 2015. № 24. С. 178–179.

інтерактивність. Функції та типи подкастів, переваги використання цієї технології для формування аудитивних навичок і умінь детально описані у дослідженнях О. Бецько, Н. Грицик, Н. Кардашової. Робота з подкастом має певну послідовність у діях викладача і студентів (відповідно до «треступеневої моделі навчання аудіювання»)³⁴: попередня настанова і попереднє завдання; процес сприйняття та осмислення інформації подкасту; завдання, що контролюють розуміння прослуханого тексту.

Для формування навичок аудіювання у студентів-реабілітологів можна використовувати Інтернет-ресурси, які спрямовані на вдосконалення професійної англійської мови, зокрема:

- Oxford English for Careers (elt.oup.com) – сайт з навчальними матеріалами, що містить вправи на граматику, розвиток професійного вокабуляра і аудитивних навичок. Medicine 1 і Medicine 2 розроблений для лікарів, Nursing 1 і Nursing 2 – медсестер/медбрів.

- ELLLO. English Language Listening Library Online (www.elllo.org) – ресурс-аудіо і відеотека, що налічує більше 2500 подкастів, інтерв'ю, дидактичних ігор, граматичних і лексичних уроків, які зібрані з різних країн світу. Цей сайт надає можливість сприймати і розуміти «живу» англійську мову з різними акцентами.

- Medical English (www.medicalenglish.com) – курс професійної англійської мови для практикуючих фахівців і студентів-реабітологів, який складається з 20 розділів, спрямованих на уточнення медичних питань (анатомія, хірургія, хвороби, ліки, медичні протоколи тощо), вдосконалення навичок аудіювання і говоріння.

- Reading and Listening for Medical Workers (www.manythings.org/voa/health) – розділ сучасних і архівних матеріалів VOA Special English, що пропонує матеріали з новин, наукових досягнень і урядових звітів у сфері охорони здоров'я США (найбільша кількість подкастів) та інших країн світу. Аудіо і відеозаписи супроводжуються текстами або субтитрами, що є зручним для студентів-реабітологів.

- Englishmed (www.englishmed.com) – курс професійної англійської мови для фармацевтів, реабітологів, медичного персоналу і студентів-реабітологів, що містить описи історій хвороби, діалоги і граматичні завдання. Цей ресурс з вправами на розвиток навичок аудіювання, читання і письма має корисні інтерактивні функції для самоперевірки й самоконтролю. English Health Train.

- English language skills for health care (welcomebackinitiative.org/englishhealthtrain.org) – ознайомчий курс професійної англійської мови

³⁴ Кардашова Н. В. Англомовний подкаст як засіб формування компетентності в аудіюванні студентів мовних спеціальностей. *Вісник КНЛУ*. 2015. № 24. С. 180.

для практикуючих фахівців і студентів-реабілітологів, який складається з 40 розділів, об'єднаних у 5 модулів, спрямованих на вдосконалення навичок англомовного спілкування з колегами, керівництвом, пацієнтами та їх родинами.

- Hospital English (www.hospitalenglish.com) – сайт містить прості вправи та навчальні матеріали про частини тіла, захворювання, медикаменти, лікувальні процедури, що супроводжуються аудіо-записами та зображеннями.

- Health Check by the BBC (www.bbc.co.uk/programmes/p002vsyw) містить більше 500 подкастів, що охоплюють як професійні обговорення проблем охорони здоров'я, так і науково-популярні медичні повідомлення.

Аудіювання є одним із складних видів мовленнєвої діяльності. Формування аудитивної компетентності у студентів-реабітологів відбувається під час роботи з аутентичними, напівааутентичними й навчальними аудіотекстами та різними видами аудіювання: 1) з розумінням основного змісту аудіотексту, 2) з метою пошуку необхідної інформації чи інформації, яка цікавить, 3) з повним розумінням змісту аудіотексту³⁵.

3. Лексико-граматична компетентність

Успішна реалізація англомовної комунікативної компетентності безпосередньо залежить від рівня сформованості лексико-граматичної компетентності. Знання про граматику, об'єм лексикону, навички перцепції та продукування англомовного мовлення виступають запорукою опанування майбутніми реабітологами високим рівнем володіння англійською мовою.

Лексична і граматична компетентності належать до основних компетентностей у складі іншомовної професійної компетентності майбутнього працівника у сфері реабітології, оскільки опанування каркасу англійської мови (порядок слів, використання службових і структурних слів, застосування закінчень, суфіксів, префіксів) неможливе без змістовного і тематичного наповнення синтаксичних структур.

У методиці навчання іноземних мов поняття лексичної компетентності трактують як багатоаспектне явище, якість мовної особистості. Лексична компетентність розглядається як: наявність певного запасу лексичних одиниць, здатність до адекватного використання лексем, здатність до миттєвого виклику з довготривалої пам'яті

³⁵ Хмизова О.В. Формування навичок аудіювання у студентів-медиків. *Інноваційна педагогіка*. 2019. № 14. С. 170.

еталону слова, когнітивна і практична готовність до самостійного засвоєння лексичних одиниць, здатність визначати контекстуальне значення слова. На основі аналізу існуючих визначень можна трактувати лексичну компетентність реабілітологів як інтегральну якість, що базується на їх здатності та готовності адекватно використовувати лексичні одиниці, у тому числі і термінологічні у процесі англomовної мовленнєвої діяльності. Відповідно, основними компонентами лексичної компетентності виступають знання, навички та лексична усвідомленість³⁶.

Лексичним знанням є відображення у свідомості студента результату пізнання лексичної системи у вигляді поняття про цю систему (звукова та графічна форма слова, семантика слів, здатність мати синоніми, антоніми, оніми, пароніми, стилістичну і соціокультурну забарвленість, схожість та розбіжність у лексичних системах рідної ті іноземної мов) і правил користування нею (правила граматики, необхідні для утворення нових слів шляхом морфологічних перетворень знайомих слів, закономірності синтаксичної і лексичної сполучуваності лексем)³⁷.

Лексична навичка – це автоматизована репродуктивна або рецептивна дія, яка забезпечує коректне лексичне оформлення власного мовлення та адекватне сприйняття лексичного оформлення мовлення інших. Лексичні навички характеризуються автоматизованістю, стійкістю, самостійністю та репродуктивністю. Лексична навичка забезпечує швидке оперування словесним матеріалом у процесі спілкування³⁸.

Лексична усвідомленість – це здатність того, хто оволодіває іношомовною лексикою, розмірковувати на процесах формування своєї лексичної компетентності³⁹.

Розглядаючи підсистему вправ для формування лексичної компетентності майбутніх реабілітологів у процесі професійно

³⁶ Ятаева Е. В. Учебный глоссарий как средство развития учебной иноязычной компетенции в профессиональном языковом образовании : дис. ... канд. пед. наук. Екатеринбург, 2007. С. 32.

³⁷ Бігич О. Б., Борисенко Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студентів класичних, педагогічних та лінгвістичних університетів. Київ : Ленвіт, 2013. С. 126.

³⁸ Котловський А. М. Формування лексико-граматичної компетентності в говорінні майбутніх економістів у процесі самостійної роботи : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Тернопіль, 2017. С. 31.

³⁹ Бігич О. Б., Борисенко Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студентів класичних, педагогічних та лінгвістичних університетів. Київ : Ленвіт, 2013. С. 126.

орієнтованого читання, мають на увазі теоретично обґрунтовану й послідовну організацію груп, типів і видів вправ, яка спирається на особливості формування лексичної компетентності майбутніх реабілітологів у процесі професійно орієнтованого читання, принципи навчання лексики у процесі професійно орієнтованого читання, а також складні когнітивні стратегії оволодіння фаховою термінологічною лексикою.

Формування англомовної лексичної компетентності майбутніх реабілітологів відбувається шляхом оволодіння знаннями загально-вживаної і професійної лексики (терміни, стійкі термінологічні звороти, професійні ідіоми, абревіатури та скорочення, термінологічні неологізми).

У процесі розробки підсистеми вправ мають бути враховані такі принципи навчання майбутніх реабілітологів лексики у процесі професійно орієнтованого читання:

1) принцип раціонального обмеження словникового мінімуму на рівні відповідної медичної термінології, яка безпосередньо пов'язана з майбутньою професійною діяльністю студентів;

2) принцип спорідненості мовних явищ латинської та англійської мов;

3) принцип спрямованого пред'явлення лексичних одиниць у навчальному процесі, згідно якого лексичні термінологічні одиниці пред'являються з метою формування рецептивної лексичної навички, але не виключається можливість використання їх репродуктивно і продуктивно у процесі здійснення професійних функцій у майбутньому;

4) принцип урахування мовних властивостей лексичних одиниць, тобто враховується семантика, структура та сполучуваність термінологічних медичних лексичних одиниць;

5) принцип урахування дидактико-психологічних особливостей навчання, що вимагає достатньої повторюваності медичних термінів у сполученнях і контекстах, що постійно змінюються;

6) принцип комплексного вирішення дидактико-методичних задач у галузі навчання лексики: взаємопов'язано мають вирішуватися завдання формування реального словника, розвиток потенційного словникового запасу і розвиток лексичної здогадки майбутніх реабілітологів у процесі читання фахових текстів англійською мовою;

7) принципи опори на лексичні правила (семантики, сполучуваності) та правила словотвору англійських медичних термінів на основі словотворчих елементів латинського походження;

8) принцип зображальної наочності з використанням Інтелект-карти (Mind Maps) з метою семантизації термінологічних лексичних одиниць;

9) принцип єдності навчання лексики і мовленнєвої діяльності, де формування лексичної компетентності безпосередньо пов'язане з читанням як видом мовленнєвої діяльності⁴⁰.

Підсистема вправ для формування англомовної лексичної компетентності майбутніх реабілітологів має забезпечувати як формування лексичної компетентності у процесі читання фахових текстів, так і готувати до розуміння цих текстів на слух, використання медичної термінології у продуктивних видах мовленнєвої діяльності з метою задоволення професійних потреб у майбутній діяльності реабілітолога. Відомо, що засвоєння іншомовної лексики відбувається поетапно. Традиційно у процесі навчання лексики виділяють:

1) етап ознайомлення з новими лексичними одиницями – семантизація лексичних одиниць;

2) етап автоматизації дій з новими лексичними одиницями на рівні словоформи, вільного словосполучення і речення, на рівні понадфразової єдності⁴¹.

Таких етапів дотримуються і в процесі формування англомовної лексичної компетентності майбутніх реабілітологів, що передбачає, як зазначалося раніше, навчання медичної термінологічної лексики. Разом із тим пропонується етап ознайомлення студентів з новими термінологічними лексичними одиницями розподілити на два етапи, де:

1) Етап первинного ознайомлення студентів з новими медичними термінами поза контекстом. Більшість методистів дотримується думки, що ознайомлення з лексичною одиницею має відбуватися у контексті. Разом із тим вважається, що первинне ознайомлення з новими медичними термінами поза контекстом сприяє більш широкому розумінню значення терміна, сприяє розвитку вмінь прогнозувати значення медичного терміна у нових контекстах.

2) Етап ознайомлення студентів з новими медичними термінами у контексті. У свою чергу, навчання читання як виду мовленнєвої діяльності також здійснюється поетапно, де виділяють дотекстовий, текстовий та

⁴⁰ Білецька Л. С. Вправи для формування англомовної медичної компетентності майбутніх лікарів у процесі професійно орієнтованого читання. *Іноземні мови*. 2014. № 3. С. 29.

⁴¹ Бігич О. Б., Борисенко Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник для студентів класичних, педагогічних та лінгвістичних університетів. Київ: Ленвіт, 2013. С. 129.

післятекстовий етап. Для формування англомовної лексичної компетентності майбутніх реабілітологів у процесі професійно орієнтованого читання пропонується інтеграція етапів формування англомовної лексичної компетентності майбутніх реабілітологів у процесі читання професійно орієнтованих текстів та етапів навчання читання⁴².

Щодо критеріїв розробки вправ для формування англомовної лексичної компетентності майбутніх реабілітологів, потрібно використовувати загальноприйняті в методиці навчання іноземних мов критерії: 1) комунікативності (комунікативні, умовно-комунікативні, некомунікативні вправи); 2) спрямованість на прийом або видачу інформації (рецептивні, рецептивно-репродуктивні, рецептивно-продуктивні, продуктивні вправи)⁴³.

Успішність формування у студентів лексичної компетентності зумовлена наступними чинниками:

- рівнем розвитку усвідомленості і вибірковості сприйняття;
- рівнем розвитку та домінування певних типів і видів пам'яті;
- обсягом пам'яті;
- розвитком механізму антиципації;
- типом мислення (словесно-логічне, наочно образне, тощо);
- індивідуальною лексичною креативністю⁴⁴.

З метою оцінювання рівня сформованості лексичних навичок пропонують використовувати тестові і нетестові форми контролю, умовно-комунікативні і комунікативні вправи. Найбільш навчальну та діагностичну спрямованість мають нестандартизовані тести, які укладає викладач для студентів.

Грамматична компетентність – здатність фахівців до коректного граматичного оформлення власних усних і писемних висловлювань та розуміння граматичного оформлення мовлення інших. Основними компонентами граматичної компетентності виступають граматичні знання, граматичні навички та граматична усвідомленість⁴⁵.

⁴² Білецька Л. С. Вправи для формування англомовної медичної компетентності майбутніх лікарів у процесі професійно орієнтованого читання. *Іноземні мови*. 2014. № 3. С. 29–30.

⁴³ Бігич О. Б., Борисенко Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студентів класичних, педагогічних та лінгвістичних університетів. Київ : Ленвіт, 2013. С. 66, 86.

⁴⁴ Білецька Л. С. Вправи для формування англомовної медичної компетентності майбутніх лікарів у процесі професійно орієнтованого читання. *Іноземні мови*. 2014. № 3. С. 29.

⁴⁵ Бігич О. Б., Борисенко Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студентів класичних, педагогічних та лінгвістичних університетів. Київ : Ленвіт, 2013. С. 234.

Знання в пам'яті можуть бути:

1) Декларативними (у формі статистичних структур). Декларативні граматичні знання включають знання мовних одиниць та правил їх функціонування у мовленні.

2) Процедурними (у формі операцій). Процедурні граматичні знання – це реалізація декларативних знань у процесі граматичного оформлення мовлення⁴⁶.

Граматичні навички характеризуються такими ознаками: автоматизованість, гнучкість, стійкість. Автоматизованість – вирішення граматичних проблем шляхом «відчуття» відповідностей та розбіжностей між словами, фразами та структурами. Стійкість означає стабільне функціонування навички в мовах інтерференції з боку інших навичок. Гнучкість – це здатність переносу на нові ситуації та новий матеріал⁴⁷.

Репродуктивні граматичні навички передбачають вибір форми згідно з комунікативним наміром, ситуацією мовлення; оволодіння способами інтерпретації значення граматичних категорій, формування граматичних правил використання граматичних явищ у мовленні⁴⁸.

Рецептивні граматичні навички базуються на розпізнаванні граматичних форм і співвіднесенні їх з певним значенням, диференціації та ідентифікації граматичних явищ (за формальними ознаками), встановленні групи членів речення, визначенні структури простих і складних речень. Студенти аналізують та усвідомлюють граматичні явища, підбираючи приклади (речення) до них, здійснюючи трансформацію речення та співвідносячи із раніше засвоєними граматичними явищами у текстах⁴⁹.

Для ефективного формування й удосконалення усіх складових граматичної компетентності у студентів-реабілітологів важливо, щоб майбутні працівники охорони здоров'я виконували мовні, умовно-мовленнєві та істинно-мовленнєві завдання; орієнтувалися на закономірності, принципи та правила засвоєння теоретичних знань;

⁴⁶ Руснак Д. А. Формування граматичної компетентності у майбутніх викладачів французької мови з комп'ютерною пвдтримкою : ... дис. канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2009. С. 17.

⁴⁷ Котловський А. М. Формування лексико-граматичної компетентності в говорінні майбутніх економістів у процесі самостійної роботи : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Тернопіль, 2017. С. 35.

⁴⁸ Рязанова Е. А. Методика формирования грамматических навыков речи студентов на основе лингвистического корпуса : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.02 «Теория и методика обучения и воспитания». Москва, 2012. С. 10–11.

⁴⁹ Вовк О. І. Формування англомовної граматичної компетентності у майбутніх учителів в умовах інтенсивного навчання : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2008. С. 21.

застосовували методи і прийоми розвитку власних пізнавальних здібностей. Безперечно, чи не найефективнішим засобом для реалізації мовленнєвої діяльності є умовно-мовленнєві та істинно-мовленнєві вправи, оскільки вони спрямовані на оволодіння як рецептивними, так і репродуктивними навичками.

Для розуміння граматичних явищ доцільно застосовувати теоретично-практичний метод, який включає у себе коротке граматичне пояснення до мовленнєвого феномену, що стосується утворення і використання у мовленні представленого граматичного явища. Вправи для формування граматичних навичок, поділяються на мовні (завдання із незначною комунікативною спрямованістю: побудувати речення за зразком, переформувати речення з активного стану у пасивний тощо); умовно-мовленнєві (завдання, які імітують мовленнєву комунікацію: відповісти на запитання, використовуючи вказану граматичну форму) та істинно-мовленнєві (завдання, які спрямовані на розвиток мовленнєвої комунікації: описати ситуацію за картинкою, прослухати і прокоментувати текст)^{50, 51}.

Мовні (некомунікативні) вправи спрямовані на оволодіння словотвірними та морфологічними концептами англійської мови. В мовних вправах студенти виконують дії з мовним матеріалом поза ситуацією мовлення, зосереджуючи увагу лише на формі. До цих вправ відноситься сприйняття, впізнання або розрізнення звука, термінального тону, орфограми, графеми, лексичної одиниці, граматичної структури; заучування напам'ять (лексичних одиниць, речень, текстів, пов'язаних з медичною темою); повторення (звуків, лексичних одиниць, речень); заміна/вставка медичних термінів; зміна граматичної форми, переклад; звуження та розширення речень, об'єднання простих речень у складне; складання речень по медичній тематиці; переказ тексту медичного спрямування.

Вправи морфологічного та словотвірного спрямування мають репродуктивний та тренувальний характер, оскільки надають майбутньому працівникові у реабілітології іншомовну грамотність, без якої неможливе формування іншомовної фахової комунікативної діяльності.

Завдання для формування граматичних вмій і навичок з метою оволодіння іншомовним синтаксичним матеріалом відзначаються наявністю мовленнєвих конструктів. Для утворення питальних речень,

⁵⁰ Ніколаєва С. Ю., Бігич О. Б., Бражник Н. О. та ін. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах : підручник. Київ : Ленвіт, 2002. С. 105.

⁵¹ Коньшева А. В. О принципах изучения грамматики. Минск : ТетраСистемс, 2003. С. 124.

визначення часових форм тверджень, трансформування речень у різні граматичні (здебільшого часові) комбінації, студенту необхідно залучити лексичні концепти.

Умовно-мовленнєві граматичні вправи спрямовані на тренування комунікативної діяльності. В умовно-мовленнєвих (умовно- комунікативних) вправах передбачаються мовленнєві дії студентів-реабілітологів у ситуативних умовах. Основні визначальні якості даного типу вправ: наявність мовленнєвого завдання (записати на прийом, розмова з пацієнтом, збір анамнезу і т. д.) і ситуативності. Якщо одна з цих двох ознак відсутня, вправу не можна відносити до умовно – комунікативних. До таких вивід вправ відносять аудіювання або читання повідомлень, запитань, розпоряджень тощо на рівні фрази/речення або групи речень; імітація зразка мовлення, підстановка у зразок мовлення, трансформація, розширення та завершення зразка мовлення, відповіді на запитання різних типів, переказ тексту на медичну тематику.

Мовленнєві (комунікативні) вправи розглядаються як спеціально – організована форма спілкування, коли учень реалізує акт мовленнєвої діяльності. До цього виду вправ відносяться аудіювання або читання тексту медичного спрямування з метою одержання інформації; повідомлення якогось факту (фактів); опис (стану пацієнту, ходу операції, тощо); розповідь (про якісь події, факти); доказ (якихось положень, фактів і т. п.); бесіда (між студентом і студентом, студентом і викладачем, групова); розігрування сценки (бесіда між колегами-реабілітологами, між пацієнтом і реабілітологом, тощо), написання записки, листа, плану, тез, анотації і т. п.

Виконання передтекстових та післятекстових вправ граматичної компетентності сприяє глибокому осмисленню та різнобічному розумінню прочитаного й розкриває уміння правильно використовувати лексичний матеріал у діалогах і в монологічному мовленні. Завдання на знання граматики передбачають тренування умінь розуміти та передавати іноземною мовою зміст оригінальних англомовних текстів і формують навички для ведення бесід на професійні теми⁵².

Успішне формування у студентів-реабілітологів граматичної компетентності зумовлене їхніми індивідуальними особливостями: аналітичними здібностями, навичками класифікацій граматичних явищ з опорою на їх ознаки, логічним мисленням, пам'яттю. Вільне оперування інтелектуальними діями, а саме аналізом і систематизацією, встановленням схожих і відмінних рис, визначенням причинно-

⁵² Павлишин Г. Англомовна граматична компетенція у контексті формування фахової культури студента-медика. *Людинознавчі студії*. 2014. № 24. С. 140.

наслідкових зв'язків, оцінкою й добором різних варіантів дій забезпечують сформованість граматичної компетентності.

Перевірка оволодіння граматичними навичками здійснюється в процесі комунікативної та мовленнєвої діяльності засобами тестів множинного вибору, тестів на заповнення пропусків, перекладу тексту.

До основних ознак сформованості граматичних навичок належать: автоматичне «зчитування» граматичних ознак, вибір синтаксичних структур, які відповідають комунікативним намірам; підсвідомий та машинальний акт процесу конструювання цілого речення; здатність пов'язувати речення в межах комунікативних єдностей (здатність граматично узгоджувати члени речення, узгоджувати їх форми в часі, вживати синтаксичні синонімічні структури); володіння засобами вираження зв'язків і відношень між фразами й лексемами у висловлюванні⁵³.

Основними компонентами лексико-граматичної компетентності у говорінні майбутніх реабілітологів виступають лексичні і граматичні знання, навички та усвідомленість, мовленнєві уміння у діалогічному і монологічному мовленні.

Лексико-граматичними знаннями є відтворення у свідомості студента-медика результатів пізнання лексичної і граматичної систем мови та правил користування ними. Знання форм, значень, категорій та смислових відношень (парадигматично-синтагматичні відношення) лексичної одиниці та граматичної структури, вміння адекватно використовувати лексико-граматичні явища в мовленнєвій діяльності забезпечують успішність побудови осмислених і зв'язних висловлювань, вирішення комунікативного завдання⁵⁴.

ВИСНОВКИ

За результатами роботи було всебічно розглянуто питання компетентності при вивченні англійської мови майбутніми спеціалістами у сфері реабілітології. Були проаналізовані деякі компетентності, що допоможуть у професійній підготовці студентів: лексико-граматична компетентність та аудитивна компетентність.

Англомовна лексико-граматична компетентність належить до основних у складі професійної англомовної комунікативної компетентності майбутнього реабілітолога, оскільки дані компетентності допоможуть у формуванні зв'язного монологічного мовлення,

⁵³ Мартинова Р. Ю. Цілісна загально дидактична модель змісту навчання іноземних мов. Київ : Вища школа, 2004. С. 259–260.

⁵⁴ Celce-Murcia M. Rethinking the Role of Communicative Competence in Language Teaching. *Intercultural Language Use and Language Learning*. 2017. № 9. С. 43.

реалізації логічної схеми та змісту діалогу і полілогу у світовому англомовному професійному середовищі реабілітологів, тому потребує уваги при вивченні англійської мови.

Також якісна мовна підготовка студентів-реабілітологів неможлива без використання сучасних освітніх технологій, що передбачають застосування інформаційних та телекомунікаційних технологій, зокрема, роботу з навчальними комп'ютерними програмами з іноземних мов, використання інтернет-ресурсів.

Тому використання інформаційно-комунікаційних, мультимедійних технологій, інтернет-ресурсів для формування аудитивної компетентності у студентів реабілітологів сприяє вдосконаленню змісту, методів та організаційних форм навчально-виховного процесу, забезпечуючи високий науково-методичний рівень викладання, комунікативний, індивідуальний і компетентнісний підхід у навчанні англійської мови за професійним спрямуванням.

АНОТАЦІЯ

На сьогоднішній день Україна активно інтегрується у світове наукове співтовариство, тому виникає потреба у навчені кваліфікованих спеціалістів з високим рівнем англомовної професійної компетентності. Не є виключенням і майбутні реабілітологи, у котрих дана компетентність є одним із показників готовності до науково-дослідницької діяльності. Виявлено, що розвиток англомовної компетентності є необхідною умовою у підготовці конкурентоспроможного спеціаліста. У сучасному суспільстві фахівці, що володіють англомовними здібностями та навичками, являються більш маневреним і успішним у теперішніх умовах правовідносин. Такі фахівці ефективно здійснюють велику трудову діяльність, перебуваючи при цьому весь час досить соціально адаптований, та користуються великим попитом серед світової спільноти. Проте питання англомовної компетентності під час професійної підготовки майбутніх реабілітологів все ще не вивчено на достатньому рівні.

Тому за результатами роботи було всебічно розглянуто питання компетентності при вивченні англійської мови майбутніми спеціалістами у сфері реабілітології. Були проаналізовані деякі компетентності, що допоможуть у професійній підготовці студентів: лексико-граматична компетентність та аудитивна компетентність.

Література

1. Марущак О. М. Поняття компетентності у педагогічній діяльності. *Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки «Полісся»*. 2016. № 11. С. 97–108.

2. Від редакційної колегії. Енциклопедія освіти / гол. ред. Василь Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
3. Матеріали Міжвузівської науково-практичної конференції «Впровадження компетентнісного підходу у процесі підготовки майбутніх фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «молодший спеціаліст» : зб. наук. пр. / редкол.: С. І. Михайлов (голова) та ін. Ірпінь, 2018. 148 с.
4. Пометун. О. І. Компетентнісний підхід – найважливіший орієнтир розвитку сучасної освіти. *Рідна школа*. 2005. Січень. С. 65–69.
5. Зеер. Психологія професій : навч. посібник для студ. Вузів. Москва : Академ. проєкт, 2003. 336 с.
6. Шелудякова А. В. Діагностика комунікативної компетентності студентів вузов. *Вестник ЧГПУ имени И. Я. Яковлева*. 2011. № 1. С. 184–186.
7. Чепелева Н. В. Становлення професійної компетентності в системі вузівської підготовки практичних психологів. *Гнозис*. 1998. С. 52–69.
8. Кухта І. В. Іншомовна компетентність у контексті формування комунікативної культури студентів у процесі вивчення іноземної мови. *Гуманізм та освіта*. 2018. URL: <http://conf.vntu.edu.ua/humed/2008/txt/Kuchta.php> (дата звернення 20.12.2021).
9. Панасенко Г. О., Акоюн Г. Особливості професійно орієнтованого навчання іноземних мов студентів у немовних ВНЗ. *Рідна школа*. 2010. № 1. С. 30–34.
10. Hutmacher W. Key competencies for Europe. Report of the Symposium Berne, Switzerland. 1997. P. 27–30.
11. Бреус О. Д. Шляхи формування іншомовної професійної комунікативної компетентності студентів медичних коледжів у процесі викладання англійської мови. *Young Scientist*. 2017. № 7. С. 263–266.
12. Белкин А. С. Педагогические ситуации успеха. *Москва : ИП*, 1993. 158 с.
13. Загальноєвропейські компетенції з володіння іноземною мовою: вивчення, навчання, оцінка / Рада Європи. Департамент з мовної політики. Страсбург, 2001 (дата звернення 21.12.2021).
14. Жетписбаева Б. А., Шайхызада Ж. Г., Костина Е. А. Компоненты иноязычной профессионально-коммуникативной компетенции студентов неязыковых специальностей. *Вестник КарГУ*. 2015. URL: <https://articlekz.com/article/11919> (дата звернення 25.12.2021).
15. Savignon S. J. *Communicative Competence: Theory and Classroom Practice*. USA: McGraw-Hill, 1997. 206 p.
16. Сафонова В. В. Социокультурный подход к обучению иностранному языку как специальности : автореф. дис. ... докт. пед. наук. Москва, 1993. 47 с.

17. Крисак Л. В. Шляхи формування англомовної професійно орієнтованої комунікативної компетентності майбутніх лікарів. *Острозька академія*. 2015. URL: https://naub.oa.edu.ua/2015_2015/шляхи-формування-англомовної-профес/ (дата звернення 26.12.2021).
18. Федорова О. А. Формування аудитивних умінь іноземних слухачів підготовчого відділення у процесі навчання української мови : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Івано-Франківськ, 2016. 260 с.
19. Прокопьева С. И. Развитие иноязычной аудитивной компетенции студентов неязыкового вуза. *Профессиональное образование*. 2020. № 2. С. 90–95.
20. Прокопьева С. И. Иноязычная аудитивная компетенция как дидактическая категория обучения иностранному языку. *Электронный научно-образовательный вестник «Здоровье и образование в XXI веке»*. 2017. № 11. С. 55–57. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/inoyazychnaya-auditivnaya-kompetentsiya-kak-didakticheskaya-kategoriya-obucheniya-inostrannomu-yazyku/viewer> (дата звернення 27.12.2021).
21. Мезенцева Е. А. Аудирование – один из главных компонентов обучения иностранному языку. *Молодой учёный*. 2015. № 20. С. 472–474.
22. Бігич О. Б. Методика формування іншомовної компетентності в аудіюванні. *Київський національний лінгвістичний університет*. 2012. № 2. С. 19–30.
23. Николаева С. Ю., Бадаянц С. Ю. Практикум з методики викладання іноземних мов у вищих навчальних закладах : посібник для студентів. Київ : Ленвіт, 2001. 298 с.
24. М. І. Бобак, М. Л. Кушик, І. А. Прокоп та ін. Аудитивна компетенція як один із видів комунікативної діяльності при вивченні англійської мови. *Медична освіта*. 2011. № 4. С. 84–86.
25. Шимків І. В. Аудіювання як вид іншомовної мовленнєвої діяльності. *Наукові записки*. 2015. № 2. С. 85–90.
26. Крюкова Є. С., Павлович А. В. Використання сучасних технологій у вивченні іноземної мови. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2019. № 62. С. 54–58.
27. Кардашова Н. В. Англомовний подкаст як засіб формування компетентності в аудіюванні студентів мовних спеціальностей. *Вісник КНЛУ*. 2015. № 24. С. 176–185.
28. Хмизова О. В. Формування навичок аудіювання у студентів-медиків. *Інноваційна педагогіка*. 2019. № 14. С. 167–170.
29. Ятаева Е. В. Учебный глоссарий как средство развития учебной иноязычной компетенции в профессиональном языковом образовании : дис. ... канд. пед. наук. Екатеринбург, 2007. 297 с.

30. Бігич О. Б., Борисенко Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студентів класичних, педагогічних та лінгвістичних університетів. Київ : Ленвіт, 2013. 590 с.

31. Котловський А. М. Формування лексико-граматичної компетентності в говорінні майбутніх економістів у процесі самостійної роботи : дис. канд. пед. наук : 13.00.02. Тернопіль, 2017. 253 с.

32. Білецька Л. С. Вправи для формування англомовної медичної компетентності майбутніх лікарів у процесі професійно орієнтованого читання. *Іноземні мови*. 2014. № 3. С. 28–37.

33. Руснак Д. А. Формування граматичної компетенції у майбутніх викладачів французької мови з комп'ютерною пвдтримкою : дис. канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2009. 200 с.

34. Рязанова Е. А. Методика формирования грамматических навыков речи студентов на основе лингвистического корпуса : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.02 «Теория и методика обучения и воспитания». Москва, 2012. 24 с.

35. Вовк О. І. Формування англомовної граматичної компетенції у майбутніх учителів в умовах інтенсивного навчання : дис. канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2008. 349 с.

36. Ніколаєва С. Ю., Бігич О. Б., Бражник Н. О. та ін. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах : підручник. Київ : Ленвіт, 2002. 328 с.

37. Коньшева А. В. О принципах изучения грамматики. Минск: ТетраСистемс, 2003. 176 с.

38. Павлишин Г. Англомовна граматична компетенція у контексті формування фахової культури студента-медика. *Людинознавчі студії*. 2014. № 24. С. 135–143.

39. Мартинова Р. Ю. Цілісна загально дидактична модель змісту навчання іноземних мов. Київ : Вища школа, 2004. 454 с.

40. Celce-Murcia M. Rethinking the Role of Communicative Competence in Language Teaching. *Intercultural Language Use and Language Learning*. 2017. № 9. С. 41–57.

Information about the author:
Kompanets Nataliia Mikhailovna,
Senior Lecturer of the Department
of English humanitarian direction № 3
National Technical University of Ukraine
«Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute»
37, Peremohy avenue, Kyiv, 03056, Ukraine